

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst.

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/1406	10 april 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 25/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
3. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/1406, d.d. 10 april 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
25/92

(Afgesloten 101200 APR 1992)

Bosnië-Herzegovina

De strijd in Bosnië-Herzegovina is de afgelopen dagen verder verhevigd. Op diverse plaatsen staan Servische milities, vaak gesteund door de federale strijdkrachten (JNA), tegenover Moslim- en Kroatische strijdgroepen. Daarbij lijken met name de Serviërs zich provocatief op te stellen. Er is (nog) geen sprake van een duidelijke frontlijn; de gevechten spelen zich op een groot aantal uiteenlopende lokaties af, hetgeen waarschijnlijk verband houdt met het feit dat de etnische situatie in Bosnië-Herzegovina zeer complex is.

De werkelijke sterkte van de JNA in de republiek wordt geschat op ongeveer 40.000 man. Volgens opgaven van de JNA tellen de diverse gewapende groeperingen in Bosnië-Herzegovina meer dan 100.000 man, waarvan tenminste 30.000 aan Servische en 60.000 aan Kroatische zijde. Deze cijfers zijn vrijwel niet te verifiëren, maar lijken overdreven hoog. In dit verband moet ook worden gewezen op aanhoudende geruchten dat Kroatische eenheden uit Kroatië zijn geïnfiltreerd in Bosnië-Herzegovina en aan Kroatische zijde deelnemen aan de gevechten. Vast staat dat grote delen van de ultra-nationalistische Kroatische HOS-militie zich reeds een aantal maanden op Bosnisch grondgebied bevinden. Volgens opgaven van het HOS zelf zou dit nog eens zo'n 30.000 man betreffen, hetgeen vermoedelijk eveneens te hoog ligt. Het is evenwel waarschijnlijk dat tenminste een deel van deze milities zich incidenteel in de strijd mengt. Ook zijn er aanwijzingen dat een deel van de 20.000 reservisten die onlangs uit de voormalige Kroatische Nationale Garde (KNG) zijn gedemobiliseerd, zich naar Bosnië-Herzegovina hebben begeven. Daarnaast heeft de Kroatische regering toegegeven dat in tenminste één geval reguliere Kroatische eenheden de grens met Bosnië-Herzegovina zijn overgestoken om hun volksgenoten bij te staan. Ook heeft de EG-waarnemersmissie in Joegoslavië melding gemaakt van gevechten tussen de JNA en leden van de KNG bij Kupres, in het centrum van Bosnië-Herzegovina. De Kroatische regering ontkent echter ten stelligste dat de inzet van Kroatische troepen in Bosnië-Herzegovina structureel en op haar bevel plaatsvindt.

De collectieve staatsleiding van Bosnië-Herzegovina, het presidium, heeft op 8 april de noodtoestand afgekondigd voor de gehele republiek. Dit houdt onder meer in dat het parlement zijn bevoegdheden zijn ontnomen en dat het presidium het bevel op zich neemt over de organisaties voor Territoriale Verdediging (TO). Het presidium gaf de opdracht de TO om te vormen tot een eigen leger, waartoe alle Bosnische mannen die in bezit zijn van wapens werden opgeroepen. Overigens werd tevens aangekondigd dat de (eerder deze week door de EG en de VS erkende) republiek de aanduiding "socialistisch" heeft afgezworen.

Het presidium bestaat in beginsel uit zeven personen (drie Moslims, twee Serviërs, twee Kroaten), maar als gevolg van de groeiende tegenstellingen hadden de twee Servische leden zich eerder deze week teruggetrokken. Aangenomen moet worden dat de bovengenoemde besluiten op steun kunnen rekenen van de twee overige bevolkingsgroepen in Bosnië-Herzegovina, die de Serviërs en de JNA beschuldigen van agressie. In de praktijk zou een eventuele onder de Bosnische

regering ressorterende krijgsmacht naar verwachting uitsluitend uit leden van deze twee groepen bestaan.

Er dient overigens op te worden gewezen dat de samenwerking tussen Moslims en Kroaten in Bosnië-Herzegovina vooral gebaseerd is op hun gezamenlijke verzet tegen de Serviërs en de JNA. In feite bestaan er tussen hen grote tegenstellingen met betrekking tot de politieke toekomst van de republiek. De Moslims hechten sterk aan het behoud van de territoriale integriteit van Bosnië-Herzegovina, terwijl tenminste een deel van de Kroaten de voorkeur geeft aan aansluiting van de door hen gedomineerde gebieden bij Kroatië. Dit standpunt wordt sterk gestimuleerd door de Kroatische regeringspartij van president Tudjman. Het is derhalve zeker niet uitgesloten dat de Kroaten, indien de afscheiding van door Serviërs beheerste gebieden onvermijdelijk lijkt, de huidige gelegenheidscoalitie met de Moslims verbreken en toenadering zoeken tot Kroatië. Overigens zal, gezien de complexe etnische situatie in Bosnië-Herzegovina, iedere territoriale verdeling van de republiek leiden tot grote conflicten over het verloop van de grenzen.

De JNA heeft inmiddels elke aanspraak op een neutrale, bemiddelende rol in de politiek-etnische conflicten in de republiek opgegeven en stelt zich nu openlijk op achter de Serviërs. De plv CGS van de JNA, KolGen Panic, sprak zelfs van een samenzwering van Kroaten en Moslims tegen de Serviërs. Hij stelde dat een "totale burgeroorlog" dreigde uit te breken en dat een eventuele terugtrekking van de JNA uit Bosnië-Herzegovina de komende vijf jaar uitgesloten is. De afgelopen dagen heeft de JNA de Serviërs tenminste passief, maar in sommige gevallen ook actief bijgestaan in de strijd. Daardoor zouden de Serviërs de plaatsen Kupres (ten westen van Sarajevo) en Zvornik (aan de Servisch-Bosnische grens) hebben kunnen "bevrijden". De president van Bosnië-Herzegovina, Izetbegovic, heeft bij de Generale Staf van de JNA geprotesteerd tegen de aanvallen van de JNA, die volgens hem gericht waren tegen burgerdoelen. Plv parlementsvoorzitter Ljubic sprak in dit verband van "oorlogsmisdaden". Een Moslim-afgevaardigde in het Bosnische presidium stelde dat het optreden van de Serviërs en de JNA tot doel had een territoriale verbinding tot stand te brengen tussen Servië en de Servische gebieden in Kroatië en Bosnië-Herzegovina.

De bevelhebber van het JNA-luchtmachtkorps Belgrado, LKolGen Stevanovic, heeft gisteren in een brief aan Izetbegovic gedreigd met "massale aanvallen" indien Bosnië-Herzegovina het in beslag genomen materieel niet teruggeeft en -wat werd genoemd- de aanvallen op het leger niet ophouden. Mogelijk verwees Stevanovic hierbij naar de situatie in de omgeving van Mostar, waar Kroatische strijders (verijdelde) pogingen hebben gedaan om JNA-installaties te infiltreren. Zijn verwijzing naar het in beslag genomen materieel heeft waarschijnlijk betrekking op de beslissing om de TO in Bosnië-Herzegovina aan het gezag van de JNA te onttrekken.

In verband met het toenemende aantal gewapende incidenten in zowel Kroatië als Bosnië-Herzegovina heeft de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties besloten de VN-vredesmacht in Joegoslavië (UNPROFOR) versneld op de beoogde sterkte van ruim 14.000 man te brengen. Eerder was bepaald dat, vooral als gevolg van het streven de kosten van de vredesoperatie te beperken, de ontplooiing gefaseerd zou plaatsvinden.

Kroatië

Ook in Kroatië blijft sprake van strijd tussen de Kroatische (para-)militaire organisaties enerzijds en leden van de JNA en Servische strijdgroepen anderzijds. De gevechten lijken de afgelopen dagen aan intensiteit te hebben gewonnen. Incidenten vonden wederom plaats in alle door de Serviërs betwiste

gebieden. De Kroatische media blijven de Serviërs/JNA beschuldigen van agressie. Er werd echter door de EG-waarnemersmissie ter plaatse eveneens melding gemaakt van offensieve operaties van Kroatische zijde. Zo zouden Kroaten zijn geïnfiltreerd in JNA-posities in Baranja, het uiterste noorden van Oost-Slavonië. Er zijn geruchten dat Kroaten in deze regio gebruik hebben gemaakt van Hongaars grondgebied, maar deze kunnen niet bevestigd worden. Wel staat vast dat de Servische grens- en garnizoensstad Sid de afgelopen dagen van Kroatisch grondgebied door artillerie is beschoten.

De (waarnemend) voorzitter van het -feitelijk door Servië gedomineerde- federale romppresidium, Kostic, heeft eerder deze week een brief geschreven aan de SG van de VN, Ghali, waarin hij stelt dat momenteel Kroatische offensieven plaatsvinden in die gebieden die in de nabije toekomst onder de supervisie van de VN-vredesmacht (UNPA's) zullen moeten vallen. Kostic verzocht Ghali om alles te doen wat in zijn vermogen ligt om een escalatie van de strijd in Kroatië en Bosnië-Herzegovina te voorkomen. Het vermoeden is gerechtvaardigd dat Kostic op deze wijze tevens de bevoorrading door de JNA van Servische militieën in de toekomstige UNPA's probeert te rechtvaardigen.

Er zijn aanwijzingen dat eenheden van het JNA-korps Knin (Krajina) zijn overgebracht naar plaatsen aan de Bosnische zijde van de Bosnisch-Kroatische grens. Deze berichten kunnen niet bevestigd worden, maar een dergelijke verplaatsing is zeer waarschijnlijk. Op deze wijze kan de JNA formeel voldoen aan de in het VN-plan voorziene terugtrekking uit de omstreden gebieden van Kroatië en deze eenheden toch beschikbaar houden om in te grijpen indien het Kroatische bewind zijn dreigement, om de door Serviërs beheerste gebieden desnoods gewapenderhand te heroveren, zou pogen waar te maken. Bovendien zijn de betreffende troepen na een dergelijke verplaatsing tevens in staat om operaties in Bosnië-Herzegovina uit te voeren. Overigens dient nogmaals te worden gewezen op berichten dat militairen van het korps-Knin zijn overgegaan naar de plaatselijke TO en derhalve, ook na de formele terugtrekking van de JNA, in ieder geval in de Krajina zullen achterblijven.

Servië/Kosovo

Naar verluidt zou zich in de regerende Servische socialistische partij een machtsstrijd afspelen tussen een relatief gematigde vleugel, die een pragmatische oplossing wil zoeken voor de groeiende sociaal-economische crisis in Servië, en conservatieven die willen vasthouden aan de orthodoxe, feitelijk communistische politieke lijn. Naar verluidt zou de eerstgenoemde vleugel worden geleid door president Milosevic, terwijl de conservatieven onder aanvoering staan van partijvoorzitter Jovic, die tevens namens Servië zitting heeft in het federale (romp)presidium. Dit kan op korte termijn leiden tot een scheuring binnen de socialistische partij. Aanleiding daartoe zouden kunnen zijn de lokale en regionale verkiezingen, die voor juni a.s. gepland staan. Gezien de groeiende onvrede onder de Servische bevolking moet erop worden gerekend dat deze verkiezingen verlies zullen opleveren voor de socialisten. -

De leider van de -door Servië onderdrukte- Albanese meerderheid in de voormalige autonome provincie Kosovo, Rugova, heeft opnieuw gesteld dat Kosovo onafhankelijk dient te worden. Dit pleidooi stemt overeen met het officiële verzoek aan de EG om de soevereiniteit van de Albanese in Kosovo te erkennen. Dit is overigens in eerste instantie door de EG op formele gronden afgewezen. Opmerkelijk is echter dat Rugova tevens zou hebben gepleit voor het "verenigen van de krachten" met Albanië, dat aan Kosovo grenst. Servië wijst het onafhankelijkheidsstreven van Kosovo af, onder meer uit vrees voor vereniging van alle etnische Albanese.

Macedonië

De afgelopen week heeft een menigte van naar verluidt 40.000 Albanezen gedemonstreerd in de Macedonische hoofdstad Skopje. Zij stelden dat de onafhankelijkheid van Macedonië niet internationaal erkend kan worden zolang de Albanezen niet als afzonderlijke "natie" erkend worden en een grote mate van politieke en culturele autonomie verkrijgen. De Macedonische regeringspartij, die zich kenmerkt door een sterk nationalistische opstelling, heeft tot op heden het streven naar autonomie en zelfs afscheiding van de Macedonische Albanezen, die ongeveer 30% van de bevolking vormen, afgewezen. Op grond daarvan hebben dezen het referendum van vorig jaar, waarin de Macedonische bevolking het streven naar onafhankelijkheid sanctioneerde, geboycot. Het is niet uitgesloten dat de Macedonische regering, in een poging een snelle internationale erkenning van haar onafhankelijkheid te bevorderen en de latente etnische spanningen te verminderen, zal instemmen met een zekere mate van autonomie voor de Albanezen, die in het westen van de republiek (aan de grens met Kosovo en Albanië) geconcentreerd zijn.

Conclusie/voorzicht

De militair-politieke situatie in Bosnië-Herzegovina verscherpt zich steeds verder, waarbij met name het toenemend pro-Servische optreden van de JNA opvalt. Op grond van deze ontwikkelingen zal naar verwachting de etnische strijd in deze republiek voorlopig zeker niet afnemen. Een politieke oplossing voor de tegenstellingen in deze republiek is vooralsnog niet te verwachten. De strijd in Bosnië-Herzegovina kan ook negatieve gevolgen hebben voor de situatie in andere republieken, met name Kroatië, waar zich ook een geleidelijke verheviging van de gevechtshandelingen aftekent. Er moet rekening mee worden gehouden dat de Kroatische regering, nu de aandacht primair gericht is op de ontwikkelingen in Bosnië-Herzegovina, zal pogen het militaire initiatief naar zich toe te trekken. Mede gezien het feit dat de JNA maatregelen blijft nemen om de veiligheidsbelangen van de Serviërs in zowel Bosnië-Herzegovina als Kroatië (ook met militaire middelen) zeker te stellen, kunnen al deze ontwikkelingen ook gevolgen hebben voor de positie van de EG-waarnemers en de VN-vredesmacht in Joegoslavië.